

КАРПЕНКО ЕЛЕНА ГЕОРГЕВНА. Роль педагогических возможностей в процессе гражданского становления студентов.

В статье рассматриваются педагогические возможности, которые при определенных методах и формах внеурочной работы влияют на социальное развитие и становление студентов; определяются пути оптимального педагогического взаимодействия; определены составляющие и конкретизировано понятие «гражданское становление», «психологическое становление»; определены общие признаки социально-воспитательной деятельности; раскрыты направления и формы работы внеучебной студенческой деятельности с целью их участия в социально-воспитательной работе.

Ключевые слова: гражданское самоопределение, воспитательная деятельность, социально-педагогическая ситуация, внеучебная деятельность, социально-гражданская направленность.

KARPENKO OLENA. The role of pedagogical possibilities in the process of civic status of students.

Pedagogical possibilities which at certain methods and forms of extracurricular work are examined in the article, influence on social development and becoming of students; the ways of optimum pedagogical cooperation are determined .

Keywords: civil self-determination, educate activity, social-pedagogical situation, social-civil orientation.

УДК 159.9.072

Синякова В.Б.

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ КАР'ЄРИ

В статті розглядаються гендерні аспекти чоловіків та жінок на сучасному етапі розвитку суспільства, проаналізовано взаємозв'язок традиційних гендерних стереотипів та гендерних ролей на професійне становлення жінки, визначено провідні труднощі, щодо кар'єрного зростання жінки. Представлено основні види жіночої кар'єри. Визначено диференціацію провідних потреб кар'єри жінок та чоловіків. Проведено порівняльну характеристику ділових та особистих якостей чоловіків і жінок.

Ключові слова: гендер, гендерні ролі, гендерні стереотипи, маскулінні якості, фемінні якості, професійний шлях, кар'єра.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства питання гендерної нерівності займають по актуальності далеко не останнє місце. Незважаючи на очевидний прогрес, гендерна дискримінація, як і раніше, охоплює багато сфер суспільства, зокрема і сферу соціально-трудова відносин. З цієї причини досягнення гендерної рівності є важливим показником економічного розвитку кожної країни. Соціальний аналіз гендерного аспекту кар'єри, поділу праці між

жінками і чоловіками в суспільстві, трактування причин висвітлена в працях К. Маркса, Ф. Енгельса (марксистський підхід), Т. Парсонса, Р. Бейлса (функціональний підхід), Р. Коллінза (конфліктний підхід), Х. Хартманна, Р. Беррона і Г. Норріса (неомарксистський підхід) та ін.

В останні роки в соціально-психологічних дослідженнях особливу увагу приділено гендерним аспектам кар'єрного зростання, але вони залишаються висвітлені недостатньо. Тому метою статті є аналіз гендерного аспекту кар'єри в сучасному суспільстві.

Дослідження доводять, що жінки не меншою мірою зацікавлені в просуванні по службі і підвищенні свого освітнього рівня; не менш орієнтовані на престиж, високу заробітну платню, мають високий рівень відповідальності. Здійсненню жіночої кар'єри об'єктивно заважає її біологічна роль, пов'язана з необхідністю суміщення службових, подружніх та батьківських функцій. Дослідники гендерних факторів трудової поведінки визначили, що у «кар'єрній сфері розбіжності чоловічих та жіночих способів дій характеризуються нерівністю можливостей». Гендерний простір визначає кар'єрні припущення та стратегії їх реалізації. Моделі трудової поведінки знаходяться під впливом стійких стереотипів чоловічої та жіночої кар'єри. При цьому уявлення про жіночу кар'єру формуються, як правило, у порівнянні з чоловічою кар'єрою, протиставленням кар'єри та особистого життя, сім'ї» [4, с. 43]. Це дає можливість стверджувати, що кар'єра залежить не тільки від професійних якостей співробітника, а і від гендерних особливостей. Гендер, гендерні ролі та стереотипи, відмінності між чоловіками та жінками обумовлені не тільки біологічними причинами, а й створені культурою. Тому на сьогодні чітко розмежовуються конституційні та соціокультурні аспекти чоловічих та жіночих зв'язків із поняттями статі та гендеру. Стать є біологічною категорією. До провідних характеристик статі належить набір хромосом, анатомічні та фізіологічні особливості організму. Термін «стать» також використовується для опису соціально-демографічних груп. Поняття «гендер» вказує на соціальний статус та соціально-психологічні характеристики особистості, які пов'язані зі статтю та сексуальністю [1].

Гендер є одним з основних вимірів соціальної структури суспільства поряд з класовими, віковими та національними характеристиками. Як зазначає Н. Гришак, в системі гендеру враховується не тільки відмінність між статтями, але й та увага, яка приділяється статі з боку суспільства [3].

Гендерна ідентичність - це аспект самосвідомості, що характеризує усвідомлення людиною себе як представника певної статі. Чоловіки і жінки виконують в суспільстві різні ролі, які називаються гендерними. Гендерні ролі являють собою різновид соціальних ролей, в яких проявляється гендерна ідентичність індивіда і які реалізуються в диференціації діяльності, статусу, прав та обов'язків індивідів залежно від їхньої статевої приналежності [6].

Гендерна роль нормативна і відображає певні соціальні очікування. Маскуліність та фемініність - нормативні уявлення про соматичні, психологічні та поведінкові властивості, характерні відповідно для чоловіків та жінок. Виділяють традиційні гендерні ролі, які зазначають, що призначення жінки - бути

домашньою господаркою та вихователем дітей, а призначення чоловіків - бути головним, працювати поза домом, робити кар'єру. Основні фемінінічні якості - покiрність, залежність, турботливість, емоційність. Маскулініні якості - активність, домінантність, впевненість в собі, агресивність, логічність, мислення та ін. Наукове обґрунтування доречності традиційних гендерних ролей було визначено в концепції природного взаємодоповнення статей Т. Парсонса і Р. Бейлз. Відповідно до їх досліджень, чоловік і жінка повинні виконувати дві різні ролі: інструментальна (підтримка зв'язку з зовнішнім світом - професійна діяльність та соціальний статус) та експресивна (турбота про дітей та регулювання взаємовідносин всередині сім'ї). Т. Парсонс і Р. Бейлз вважають, що здатність жінки до народження однозначно визначає її експресивну роль, а чоловік є виконавцем інструментальної ролі. Однак подальші дослідження показали, що в основу розмежування ролей на інструментальні та експресивні є не стільки природні, скільки соціальні норми [2]. Адекватність традиційних гендерних ролей вимогам сучасності була піддана сумніву, багато науковців стверджують, що традиційні ролі можуть стримувати розвиток і самореалізацію особистості. Ця позиція знайшла відображення в роботах Ш. Берн, С. Голода, О. Здравомисловой, М. Палуди та ін. Сандрой Бем було запропоновано концепцію андрогіії, згідно з якою людина, незалежно від свого біологічного стану, може володіти рисами як маскуліності, так і фемініності [1]. Не існує повноцінної чоловічої або жіночої ролі. Кожна особистість виконує низку ролей (наприклад, жінки - жінки, матері, керівника), що вимагають використання як маскулініних, так і фемінініних якостей. Гендерні ролі реалізуються відповідно до гендерних стереотипів. Гендерні стереотипи це стандартизовані уявлення, щодо моделей поведінки та характеру, які відповідають поняттям «чоловіче» та «жіноче». Виділяють кілька груп гендерних стереотипів. Перш за все це стереотипи маскуліності-фемініності. При цьому, як вже було зазначено раніше, маскуліності приписуються «активно-творчі» характеристики. Фемініність розглядається як «пасивно-репродуктивні» характеристики. Друга група гендерних стереотипів включає уявлення щодо розподілу сімейних та професійних ролей між чоловіками та жінками. Жінкам приписується пріоритет приватної сфери життя: будинок, сім'я, діти. Професійні ролі вважаються для неї менш значимими. Дослідження професійного шляху жінок в дозволяє визначити три основні види кар'єри:

- лінійна - постійне ведення домашнього господарства;
- переривчаста - жінка на певний час припиняє працювати заради сім'ї, а потім знову повертається на роботу;
- паралельна - жінка працює і веде домашнє господарство [4].

Існують відмінності в мотивації між чоловіками і жінками. Як показують дослідження, для жінок характерна велика диференціація мотивів, а для чоловіків - прагнення до реалізації вищих потреб. Труднощі, щодо задоволення потреб в самореалізації у жінок ведуть до внутрішніх розчарувань і, як наслідок, до невиходу на роботу через хворобу та з інших поважних причин. Це пов'язано із суперечливою орієнтацією жінок на успішність у професійній та сімейній сферах.

Опитування жінок показують, що у професійному самовизначенні їх у першу чергу приваблюють можливість спілкування, соціальної взаємодії, відносини, що складаються в організації. Орієнтація на особисті, комфортні відносини на виробництві може компенсувати незадоволеність заробітною платою чи неблагополучними сімейними відносинами. Можливо, як підкреслює американський психолог Г. Крайг, що принаймні для частини жінок міжособистісні відносини на роботі тому особливо значущі, що допомагають їм у визначенні своєї професійної Я-концепції. Крім того, соціальна підтримка на роботі пов'язана з меншим відсотком депресій і фізичних нездужань у жінок. На другому місці за значимістю стоїть матеріальна оплата праці і лише на третьому - інтерес до змісту професійної діяльності [2].

Серед різних орієнтирів вибору кар'єри чоловіки частіше прагнуть до підприємницької активності, менеджменту, змагальності, відчують потребу створювати новий продукт, послугу або організацію. Жінки в роботі частіше орієнтовані на незалежність, стабільність, безпеку, професійну компетентність. Важливим мотивом вибору роботи для жінок є умови праці, санітарно-гігієнічні характеристики діяльності, організація роботи.

Жінки частіше сприймають кар'єру як особисте зростання, як самореалізацію, а чоловіки ставляться до кар'єри як до перспективної і престижної посади. Чоловіки співвідносять роботу з просуванням по службі, тоді як жінки розділяють два поняття: виконувана робота і кар'єра.

У оцінці власної праці жінка в істотній мірі орієнтована на похвалу або негативну оцінку з боку інших учасників діяльності. Не менш важливою у порівнянні з оцінкою професійної компетентності для жінок є оцінка їх особистих якостей, у тому числі фізичних достоїнств і недоліків. Для чоловіків визначальною стає оцінка їхньої професійної діяльності.

Прагнення до професійного успіху у багатьох жінок носить суперечливий характер, викликає тривогу, сумніви у власній жіночності і здатності реалізувати ролі матері і дружини. Культурні традиції, як правило, посилюють цю тривогу, формуючи взаємовиключний вибір жінки стосовно роботі і сім'ї.

Дослідження наковців дозволяють зробити порівняльну характеристику ділових та особистих якостей чоловіків і жінок.

У жінок перші позиції займають такі якості і вміння:

- вміння йти на компроміс, гнучко вести переговори, враховуючи позиції інших сторін;

- впевненість у собі і своїй місії;

- вміння діяти в ситуації конфлікту і загрози ризику ;

- постійна готовність до змін, нововведень;

- здатність швидко робити вибір;

- вміння ефективно використовувати здібності і уміння інших людей;

- адекватне ставлення до нововведень, здоровий консерватизм;

- вміння протистояти тиску і натиску, відстоювати свою позицію;

- уміння жити сьогоднішнім, «тут і зараз»;

У чоловіків відзначені наступні провідні якості і вміння:

- постійна готовність до змін, до нововведень;

- вміння при необхідності нав'язувати свою позицію;
- вміння відчувати себе вільним і отримувати вигоду в межах прийнятих обмежень і правил;
- вміння ефективно використовувати здібності і уміння інших людей;
- вміння використовувати чужі ідеї для реалізації своїх цілей;
- вміння діяти в ситуації конфлікту і загрози ризику;
- вміння справляти враження, налагоджувати і підтримувати відносини з іншими людьми;
- впевненість у собі і своїй місії;
- вміння протистояти тиску і натиску, відстоюючи свою позицію [3].

Отже, чоловіки і жінки переживають одні й ті ж емоції, але виражають їх по-різному. Важливою проблемою є диференційований підхід до оцінки праці чоловіків та жінок. Незалежно від об'єктивних результатів праці жінок, вони отримують більш низьку заробітну плату; їм надається менше інформації, а терміни виконання завдань є більш жорсткими. Без будь-яких об'єктивних підстав жінкам приписується недостатня компетенція, відсутність логіки і т.д. Щоб стати лідером, жінці доводиться більшу кількість перешкод, ніж чоловіку.

Ми можемо зробити висновок, що гендерні відмінності кар'єри не так вже й великі, як прийнято вважати, вони обґрунтовані лише біологічною статтю. На гендерний аспект кар'єри впливає величезна кількість зовнішніх факторів, що створюють безліч обмежень відповідно до гендерних ролей та стереотипів суспільства. Жіночі проблеми, щодо кар'єри включають в себе: низьку заробітну плату, низький статус і невеликі владні можливості, а також завантаженість домашніми обов'язками. До чоловічих можна віднести недостатню соціальну підтримку, фізичні проблеми, викликані перевтомою на роботі та ризикованою поведінкою. Ці обмеження вказують на те, що ролі повинні змінюватися. Звичайно, не потрібно прагнути до абсолютної гендерної рівності. У певних ситуаціях все ж таки варто залишити привілею чоловікам бути сильними і «мажорними», а жінкам бути ніжними, слабкими, жіночими.

Використана література:

1. Болотська О. А. Соціально-педагогічні умови гендерного виховання жінок-лідерів у діяльності громадських організацій та рухів: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.05 / Луганськ. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Луганськ, 2008. - 20 с.
2. Гендерна освіта – ресурс розвитку паритетної демократії: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 27-29 квітня 2011 р., Тернопіль / М-во освіти і науки України, Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка / за ред. В. П. Кравця, Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. К.: ПРООН, 2011. - 797 с.
3. Гришак С. М. Підготовка майбутніх спеціалістів соціальної сфери до реалізації ідеї гендерної рівності в професійній діяльності : дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.05 / Луганськ. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Луганськ, 2007. 269 с.
4. Кікінежді О. М., Кізь О. Б. Формування гендерної культури молоді: наук.-метод. матеріали до тренінгової програми: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - Тернопіль: ТНПУ, 2009. - 160 с.

5. Програма рівних можливостей та прав жінок в Україні. URL: http://gender.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=109&lang=ua (дата звернення: 30.11.2017).

6. Социальная политика и социальная работа: гендерные аспекты: учеб. пособ. / под ред. Е. Р. Ярской-Смирновой. М.: Изд-во «Российская политическая энциклопедия», 2004. - 292 с.

СИНЯКОВА ВЕРАБОГДАНОВА. Гендерные аспекты карьеры.

В статье рассматриваются гендерные аспекты мужчин и женщин на современном этапе развития общества, проанализирована взаимосвязь традиционных гендерных стереотипов и гендерных ролей на профессиональное становление женщины, определены ведущие трудности, по карьерного роста женщины. Представлены основные виды женской карьеры. Определена дифференциация ведущих потребностей карьеры женщин и мужчин. Представлена сравнительная характеристика деловых и личных качеств мужчин и женщин.

Ключевые слова: гендер, гендерные роли, гендерные стереотипы, маскулинные качества, феминные качества, профессиональный путь, карьера.

SINYAKOVA VERA. Gender aspects of a career.

The article considers the gender aspects of men and women at the present stage of society development, analyzes the interconnection of traditional gender stereotypes and gender roles to the professional formation of women, identifies the leading difficulties, and the career development of women. The main types of women's career are presented. The differentiation of the leading career needs of women and men is determined. The comparative characteristic of business and personal qualities of men and women is presented.

Key words: gender, gender roles, gender stereotypes, masculine qualities, feminine qualities, professional path, career.

УДК 37.014.12-054.73(477)

Тимчук Л.І.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ОСВІТИ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Стаття присвячена проблемі внутрішньо переміщених осіб, поява яких в Україні спричинена складною суспільно-політичною ситуацією - анексією Росією Автономної Республіки Крим та втрати Україною контролю над частиною території Донецької та Луганської областей. Вони мають багато проблем в політичному, моральному, правовому та економічному аспектах. Актуальними є питання навчання, додаткової освіти та перекваліфікації внутрішньо переміщених осіб, створення системи безперервної громадянської та правої